

Hørings svar fra VKM til utkast til kostråd for å fremme folkehelsen og forebygge kroniske sykdommer i Norge

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) ønsker først og fremst å berømme arbeidsgruppen og Nasjonalt råd for ernæring for et imponerende oppsummeringsarbeid. Rapporten blir et meget viktig oppslagsverk. Nedenfor følger innspill og kommentarer fra VKM. Pga rapportens omfang og den relativt korte høringsfristen, er kommentarene i all hovedsak begrenset til metodevalg, mattrygghet, og de kapitler som omtaler VKM-vurderinger.

Generelle kommentarer

Det er svært viktig at kostrådene er basert på god vitenskapelig dokumentasjon, og i kapittel 4 beskrives metodologien som ligger til grunn for utkast til de nye kostrådene. Metoden er såkalt systematiske kunnskapsoppsummeringer basert på systematiske litteratursøk. Studiene er rangert med hensyn til utsagnskraft i forhold til metodologisk design og kvalitet når det gjelder årsakssammenheng. Summen av den samlede kunnskapen er lagt til grunn ved klassifikasjon av mulig årsakssammenheng - fra overbevisende årsakssammenheng, til at en årsakssammenheng er usannsynlig. En slik sammenheng kan både representere økt eller redusert risiko for et gitt helseutfall som f. eks. kreft eller hjerte- og karsykdom. Bare i de tilfeller der overbevisende eller sannsynlig årsakssammenheng foreligger har dette resultert i et kostråd.

Rapporten bygger i stor grad på store systematiske kunnskapsoppsummeringer som er utført av solide organisasjoner som for eksempel World Cancer Research Fund som nylig har utgitt sin andre utgave av sammenhengen mellom kost og kreft. I tillegg har gruppen gjort/skal gjøre systematiske oppdaterte litteratursøk fram til 2010. Det er prisverdig at rapporten også beskriver vurderingene som ligger til grunn i overgangen fra vitenskap til eksakte kostråd, angitt i gram eller antall måltider pr uke. Her synliggjøres på en forbilledlig måte hvordan godt faglig skjønn må tas i bruk når en skal konkretisere.

Rapporten dekker i svært liten grad begrepet trygg mat – som innbefatter at maten ikke skal inneholde kjemiske stoffer eller mikroorganismer som kan skade helsen. Dette forvaltningsområdet dekkes av Mattilsynet og VKM, og metodologien som ligger til grunn for kostrådene fanger ikke opp dette aspektet ved matvarene. For å sikre trygg mat er oppgaven å sette mengdebegrensinger på inntak av mulig helseskadelige stoffer, herunder også vitaminer, mineraler og sporstoffer, slik at de ikke medfører risiko for helseskade. I risikovurderinger legges all vitenskapelig dokumentasjon til grunn (studier av mennesker, epidemiologiske studier, og studier i dyr), og samlet evidens for ikke-skadelige inntaksnivåer og inntaksnivåer der helseskader kan begynne å opptre oppsummeres. En viktig forskjell i risikovurdering av

helseskadelige stoffer fra metodologien som er brukt i rapporten om kostrådene, er at sistnevnte bare tar med evidens for positiv evt. negativ helseeffekt, mens evidens for fravær av negativ helseeffekt ikke eller bare i liten grad er vurdert. Med unntak for noen få stoffer som for eksempel metylkvikksølv, er det begrenset med epidemiologiske studier som på en kvantitativ måte kan frembringer evidens for fravær av skadelige helseeffekter eller inntaksnivåer der disse er minimale.

Risikovurderingene innen feltet mattrygghet er, selv om de følger oppsatte prosedyrer, formelt sett som oftest ikke systematiske kunnskapsoppsummeringer i den betydning som er brukt som grunnlag for kostrådene. EFSA (European Food Safety Authority) har imidlertid nylig utgitt en rapport om hvordan metodologien som brukes i systematiske kunnskapsoppsummeringer kan tillempes dette feltet. Det viktigste aspektet med systematiske kunnskapsoppsummeringer er å sikre at det ikke blir en skjev vurdering av den vitenskapelige evidens for årsakssammenheng og at prosessen skal være åpen og etterprøvable.

Tradisjonelt tilstrebes et høyt beskyttelsesnivå mot helseskadelige stoffer i mat. Når det gjelder kjemiske stoffer vi bruker som innsatsfaktorer i matproduksjon, som plantevernmidler, tilsetningsstoffer, medisin til produksjonsdyr, matemballasje etc., har matforvaltningen regelverk og kontroll med at bruk som skal sikre at befolkningen er beskyttet. Når det gjelder beskyttelse av befolkningen mot helseskader fra forurensende stoffer i maten som kan komme fra miljøet eller mikroorganismer eller fra måter maten er bearbeidet på, må også disse vurderes og matforvaltningen må ta i bruk virkemidler for å beskytte befolkningen.

Mattrygghetsaspektet er berørt i kapittel 7 om fisk og annen sjømat som kan inneholde helseskadelige miljøforurensninger som persistente klororganiske forbindelser og metaller (kvikksølv). Det refereres bl.a. til VKMs rapport "Et helhetssyn på fisk og sjømat i norsk kosthold". Begrepet tolerabelt inntak som brukes i vurderingen av helseskadelige stoffer i mat, omtales. Videre refereres en av rapportens konklusjoner, at det med bakgrunn i befolkningens, og spesielt kvinner i fertil alder sitt fiskeinntak, kan man ut i fra positive helseeffekter anbefale et økt inntak av fisk. Mattilsynets kostråd for gravide med hensyn til inntak av visse fiskeslag for å beskytte mot bl.a. høyt inntak av helseskadelige miljøforurensninger er ikke omtalt i rapporten.

Fremmedstoffer og naturlige toksiner forekommer også i andre matvaregrupper enn fisk og annen sjømat, f.eks tungmetallet kadmium og mykotoksiner i korn og akrylamid i næringsmidler.

Befolkningen er både opptatt av et sunt kosthold, men også av at maten er trygg. Det er viktig at rådene og informasjonen fra det offentlige er helhetlig og konsistent slik at en unngår tilsynelatende motstridende informasjon. En måte å få dette til på er at mattrygghet omtales i rapporten, gjerne i et eget kapittel.

Det bør gå tydelig fram innledningsvis hvilke befolkningsgrupper kostrådene er rettet mot, og hvilke befolkningsgrupper som er inkludert i kunnskapsoppsummeringene. VKM oppfatter at rapporten er rettet mot den voksne befolkningen, og at deler av teksten i rapporten ikke vil være gjeldende for eksempel for barn, gravide og ammende og syke. For eksempel er særlig deler av teksten i kapittel 7, 13 og 15 ikke tilpasset barn. Dette kan også være gjeldende for andre kapitler som ikke VKM har gått så detaljert inn i.

På grunn av et høyere inntak av tilsetningsstoffer, fremmedstoffer, naturlige toksiner etc. per kg kroppsvekt hos barn, vil det i mange sammenhenger være særlig viktig å se nærmere på helserisiko hos barn. Eksponering for flere typer stoffer tidlig i livet kan dessuten være en medvirkende årsak til kroniske lidelser senere i livet.

Det hadde for øvrig muligens vært mer leservennlig om listen over forkortelser hadde stått i begynnelsen av rapporten, og ikke som nå som vedlegg bakerst.